

موضوع:

هیئت و نجوم: ۱

گروه مخاطب:

- تخصصی (طلاب، دانشجویان، پژوهشگران و اساتید حوزه و دانشگاه)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۳۶

مسلسل انتشار (چاپ اول و دوم): ۶۰۴۹

کتاب های آیه الله حسن زاده آملی / ۸

حسن زاده آملی، حسن، ۱۳۰۷ -

دروس هیئت و دیگر رشته های ریاضی / حسن زاده آملی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات

اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳ -

ج. : مصور، جدول. - (مؤسسه بوستان کتاب: کتاب: ۲۳۶. کتاب های آیه الله حسن زاده آملی: ۸) (هیئت و نجوم: ۱)

ISBN 978-964-09-0669-9 (دوره) - ISBN 978-964-09-1206-5 (ج. ۱)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

فهرست نویسی بر اساس جلد اول: ۱۳۹۳.

ص. ع. به انگلیسی: *Āyatollāh Hasan-e Hasan-zādeh-ye Āmoli. Lessons of Astronomy and Other*

Mathematical Disciplines

کتاب نامه.

ج. ۱ (چاپ هفتم: ۱۳۹۳).

الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ۱. نجوم اسلامی. ۲. ریاضیات اسلامی.

ب. عنوان.

۵۲۰

QB ۲۳ / ح ۵ د ۴

۱۳۹۳

دروس هیئت و دیگر رشته های ریاضی

جلد اول

آیه الله حسن حسن زاده آملی

بوستان کتاب
۱۳۹۳

www.ketab.ir

دروس هیئت و دیگر رشته‌های ریاضی / ج ۱

- نویسنده: آیة‌الله حسن حسن‌زاده آملی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: هفتم / ۱۳۹۳ • شماره کار: ۱۰۰۰ • بها: ۲۴۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفاییه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۳۷۲۲۱۵۵-۷، فکس: ۳۷۲۲۱۵۵، تلفن پخش: ۳۷۴۳۴۲۶
- فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
- فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۹۵۶۹۲۲
- فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۷۷۲
- فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰
- فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۳۲۲۲۱۷۱۲
- فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۴۳۱۷۹
- پخش پکتا (بخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ انقلاب، بین ابوریحان و فلسطین، بن بست سروش، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۹۳۲۰۳

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS) یا ارسال شماره همراه خود به ۰۲۱۰۵۵۰۰۰۰ (ویا ارسال درخواست به)

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • ویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • چکیده عربی: سهیله خانقی • چکیده انگلیسی: عبدالمجید مطوریان
- فنی: مصطفی محفوظی • مسئول واحد حروف‌نگاری، اصلاحات حروف‌نگاری و صفحه‌آرا: احمد مؤتمنی • کارشناس نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی • کارشناس طراحی و گرافیک: مسعود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رحیمی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی
- سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.

فهرست موضوعات

- دباجه: ۱۳
درس ۱:
- قطر، و دائرة عظیمه و صغیره ۱۵
درس ۲:
- تقسیم دائره ۱۶
درس ۳:
- حرکت و اقسام آن ۱۸
درس ۴:
- دائرة معدّل النهار ۲۰
درس ۵:
- دائرة منطبقّة البروج ۲۲
درس ۶:
- منطبقّة البروج و مدارات عرض ۲۴
درس ۷:
- نقطه اعتدال ربیعی و خریفی ۲۶
درس ۸:
- دائرة مازة به اقطاب اربعه ۲۸
درس ۹:
- میل کلی ۳۰

- درس ۱۰: .....
 ۳۳ ..... ۰ - دایرهٔ میل
 .....
 درس ۱۱: .....
 ۳۵ ..... ۰ - دایرهٔ عرض
 .....
 درس ۱۲: .....
 ۳۶ ..... ۰ - پیرامون میل
 .....
 درس ۱۳: .....
 ۳۹ ..... ۰ - طول کوکب
 .....
 درس ۱۴: .....
 ۴۱ ..... تقسیم کره به بروج
 .....
 درس ۱۵: .....
 ۴۳ ..... ۰ - ارقام بروج و مواکب
 .....
 درس ۱۶: .....
 ۴۶ ..... ۰ - دایرهٔ افق
 .....
 درس ۱۷: .....
 ۵۰ ..... دایرهٔ افق
 .....
 درس ۱۸: .....
 ۵۲ ..... ۰ - افق حتی که آنرا افق رؤیت و افق مرئی و شعاعی نیز گویند
 .....
 درس ۱۹: .....
 ۵۴ ..... ۰ - افق تُرسی
 .....
 درس ۲۰: .....
 ۵۸ ..... خطِ استواء (دایرهٔ استواء، دایرهٔ استواء ارضی)
 .....
 درس ۲۱: .....
 ۶۱ ..... دایرهٔ نصف النهار
 .....
 درس ۲۲: .....
 ۶۳ ..... خط اعتدال و زوال
 .....
 درس ۲۳: .....
 ۶۶ ..... ۰ - وُتْدالِ السَّماءِ و وُتْدالِ الأَرْضِ

- درس ٢٤: .....
 ٦٩ ..... طالع و شرف و هبوط كواكب .....
 درس ٢٥: .....
 ٧٣ ..... وجه تسميه دائرة نصف النهار .....
 درس ٢٦: .....
 ٧٦ ..... فلك هَيَوَى و عرض بلد .....
 درس ٢٧: .....
 ٨٠ ..... دائرة ارتفاع .....
 درس ٢٨: .....
 ٨٢ ..... دائرة اول السموت، يا دائرة مشرق و مغرب، يا الدائرة التي لاسمّت لها .....
 درس ٢٩: .....
 ٨٥ ..... دائرة وسط سما: رؤيت، يا دائرة عرض اقليم رؤيت .....
 درس ٣٠: .....
 ٨٩ ..... طول و عرض بلاد .....
 درس ٣١: .....
 ٩٣ ..... طول و عرض بلاد .....
 درس ٣٢: .....
 ٩٧ ..... تحصيل عرض بلد .....
 درس ٣٣: .....
 ١٠٠ ..... تحصيل عرض بلد .....
 درس ٣٤: .....
 ١٠٣ ..... تحصيل عرض بلد .....
 درس ٣٥: .....
 ١٠٦ ..... تحصيل عرض بلد .....
 درس ٣٦: .....
 ١١٥ ..... تحصيل عرض بلد .....
 درس ٣٧: .....
 ١٢١ ..... تحصيل عرض بلد .....

درس ۳۸:

۱۲۷ ..... تحصیل عرض بلد

درس ۳۹:

۱۳۱ ..... تحصیل عرض بلد

درس ۴۰:

۱۴۴ ..... طول بلد و مبدأ طون

درس ۴۱:

۱۵۱ ..... طول بلد

درس ۴۲:

۱۵۷ ..... طول جغرافیائی بلاد و مبدأ آن

درس ۴۳:

۱۶۲ ..... طول بلاد و مبدأ طول

درس ۴۴:

۱۶۸ ..... مسائلی در پیرامون طول و عرض بلاد

درس ۴۵:

۱۸۰ ..... تمرین در طول جغرافیائی بلاد

درس ۴۶:

۱۹۰ ..... مطالبی در طول جغرافیائی بلاد بعنوان تمرین و مزید استبصار

درس ۴۷:

۲۰۰ ..... قُبَّةُ الْأَرْضِ (قبة ارض، وسط الأرض)

درس ۴۸:

۲۰۸ ..... قُبَّةُ الْأَرْضِ

درس ۴۹:

۲۱۸ ..... قُبَّةُ الْأَرْضِ وَ دَخْوَالِ الْأَرْضِ

درس ۵۰:

۲۲۴ ..... قُبَّةُ الْأَرْضِ وَ دَخْوَالِ الْأَرْضِ

درس ۵۱:

۲۳۴ ..... فرق علم تنجیم و علم هیئت و تقسیم اقالیم

- درس ۵۲: .....
 ۲۴۵ ..... ارض قرآنی و کره ارض .....
 درس ۵۳: .....
 ۲۵۷ ..... تحصیل سمت حقیقی قبله در دو روز .....
 درس ۵۴: .....
 ۲۶۹ ..... اعدل بقاع .....
 درس ۵۵: .....
 ۲۷۷ ..... کرویت ارض .....
 درس ۵۶: .....
 ۲۸۶ ..... نسب دوائر با یکدیگر .....
 درس ۵۷: .....
 ۳۰۶ ..... هیئت مجسم .....
 درس ۵۸: .....
 ۳۱۴ ..... حرکت و سکون ارض .....
 درس ۵۹: .....
 ۳۱۸ ..... نظم و نضد ثوابت و سیار .....
 درس ۶۰: .....
 ۳۳۰ ..... تشریح افلاک بر مبنای هیئت مجسمه .....
 درس ۶۱: .....
 ۳۴۱ ..... افلاک کلی و جزئی .....
 درس ۶۲: .....
 ۳۷۱ ..... اختلاف منظر و انکسار نور .....
 درس ۶۳: .....
 ۴۲۴ ..... قوس سعه مشرق و مغرب .....
 درس ۶۴: .....
 ۴۳۳ ..... قوس تعدیل النهار کوکب .....
 درس ۶۵: .....
 ۴۴۳ ..... مطالع و طوالع، مغارب و غوارب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين

دیباچه

سپاس آفریننده گردان سپهر را که ماه و مهر را بر چهره مینای زیبای آن بسان دو عقربه صفحه ساعت نما، معیار معرفت سمت قبله و آیت کسب و کار و میزان ماه و سال و تاریخ روزگار گردانیده است.

هو الذي جعل الشمس ضياءً والقمر نوراً وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ما خلق الله ذلك إلا بالحق يفضل الآيات لقوم يعلمون (يونس ۷).

و دراری رودش بر فریتادگانش بویژه بر خاتم پیمبران و دودمانش که شاخص بی مثال و بی زوال حق عالمی کعبه جمال و جلال اویند.

يا أيها النبي إنا أرسلناك شاهداً ومبشراً ونذيراً وداعياً إلى الله باذنه وسراجاً منيراً (احزاب ۴۷).

و بر همه یاران و یاوران و پیروانشان که نواب و ستیارات فروزان آسمان دانش و بیش اند. و علامت و بالنجم هم یهدون (النحل ۱۰۷).

و بعد همی گوید حسن حسن زاده آملی که این کتاب مختصاً دروسی در دانش گرانقدر هیئت و دیگر رشته های ارزشمند ریاضی است که هر دانشمند دینی را بدان نیاز است ازیرا که بیانگر آیات و روایات وقت و قبله و هلال است، و دستور استوار خط سمت قبله و اعتدال و زوال. علاوه این که حاوی معارفی است که ینابيع آب حیاتند، و حائز

مطالبی که مصابیح فرازاه وادی ظلمات.

تدریس آن در جمع پریشانی به روزهای پنجشنبه و جمعه سال تحصیلی حوزه علمی قم اختصاص یافت، چنان که تصنیف آن نیز همزمان تدریس در پنجشنبه بیستم محرم ۱۴۰۷ هـ ق = ۱۳۶۵/۷/۳ هـ ش آغاز گردید، امید است که به تأیید و توفیق الهی بدان شیوه شایسته و روش بایسته که خواسته نگارنده است انجام یابد، بارخدا یا اینچنین بادا.

www.ketab.ir